

تربیت و سازندگی دختران

دکتر علی قائمی

قسمت هفتم

مراقبتها در تربیت جنسی

مقدمه

تربیت جنسی یکی از مشکل ترین مسائل تربیتی خانواده است که جهالت و غفلت در آن ویا انحراف از ضوابط و مقررات آن زمینه را برای عوارضی بسیار فراهم می آورد، به فرموده رسول خدا (ص) این طبقه نیاز به هدایت و حراست دارند و امانت الهی هستند و برای حفظ این ودایع الهی آگاهی و اطلاع اصلی مهم است. دانستن دنیای روحی کودکان و

خصوصیات فردی آنها به پدر و مادر کمک می کند تا ادب و نزاکت را در ارزیابی رفتار و شخصیت دوستان و رابطه ای که میان دوستان برقرار می کنند، مراعات نمایند^۱. بدانند که فرزند آنها در چه شرایط و با چه کسانی دوست و همدست است. ناتوانی در این امر گاهی ممکن است زمینه را برای لکه دار کردن شخصیت و ضایع کردن عزیزترین ودیعه الهی فراهم سازد.

شرایط مرتبی

به علت حساسیت مسأله^۲ امر تربیت جنسی را بر عهده هرکسی نمی توان واگذار کرد، مخصوصاً باید مراقب بود که دختر ما این گونه اطلاعات را از هرکسی، چون دوستان، افراد معاشر و همسن و سال و کسانی که بعلت بیماری شیدائی دچار انحراف در فکر و عملند بدست نیاورد. چه بهتر که در این زمینه مادر محرم راز باشد و معلم متأهل مدرسه کمک کار دختران باشد. به گفته «ما کارنگو» مسائل مربوط به تربیت جنسی مستلزم توانایی فوق العاده و نزاکت خاص و تیزهوشی و دلسوزی بسیار است^۳ بفریاد آگاهی و اطلاع نیازمند به سن و رشد و حتی تأهل است.

هم چنین ضروری است که رفتار والدین (بویژه مادر) در آموزش، بی ریا و خالصانه و از نوعی عفت برخوردار باشد و از شوخی، شرم، ناراحتی، تمسخر، بی اعتمادی برکنار باشد^۴. بیان مسائل نیازمند به قاطعیت، حکمت و تسلط بر خود است. اگر معلم در سر کلاس سخنی را برای عموم دختران مطرح می کند، باید لبخند دختری نباید خود را بیازد و اصولاً باید با چنان استواری و استحکامی حرف بزند که چنان وضعی پدید نیاید.

هم چنین مری باید دوستدار کودک باشد و سخنان خود را به گونه ای بی ریا و دور از هر شائبه ای و به زبان دین و وظیفه الهی بیان دارد. از غموض و ابهام پرهیزد و در جایی که لازم باشد با صراحت و ادب پاسخ گوید، به سؤالهای او نیکو پاسخ گوید و گاهی هم در مورد لزوم متذکر شود که در این مورد بعداً اطلاع خواهی یافت.

مراقبتهای لازم

اینکه در تربیت جنسی چه مراقبتهایی لازم است و والدین و مرتبان در شرایط

گوناگون و در مراحل مختلف رشد چگونه باید موضع بگیرند پاسخهایی دارد که اهم آنها از این قرارند:

۱ - مراقبت در بحث و بیان: در بحث و بیان مسائل گفتیم که استحکام و قاطعیت و ادب لازم است. بیان مفاهیم صریح جنسی را قبل از سنین بلوغ مجاز نمی دانیم و برای آن خطر سقوط و انحراف را پیش بینی می کنیم. چه بسیارند مباحثی که باید در قالب زندگی حیوانات و جفت جویهای آنان مطرح گردد و چه بسیارند سوالهایی که پاسخ آنها را باید از زندگی کیوتر و گربه و گاهی هم درختان و گیاهان انتخاب کرد.

می توان به کودکی خردسال تفهیم کرد که گل برای رشد خود به زمین و خاک نرم نیازمند است و تخم مرغ برای اینکه جوجه شود، جای گرم و نرمی می خواهد و به همین خاطر جای کودک بسیار کوچک در شکم گرم و نرم مادر است. بی پروایی ها در سخن و یا ناتوانی در آن به گفته «کوچکتکف» سبب رفتار دور از اخلاق و منفی کودکان می شود که این خود باعث سرکشی و انحراف در دوره ورود به بلوغ جنسی است.^۶

* بیان مفاهیم صریح جنسی را قبل از سنین بلوغ مجاز نمی دانیم و برای آن خطر سقوط و انحراف را پیش بینی می کنیم.

۲ - مراقبت در روابط والدین: والدین در حضور کودکان متمیز خود در روابط فیما بین باید هشیار و مراقب باشند. داشتن روابط عشقی، حتی به گونه ای که کودک

از آن بویی نبرد، خلاف عفت است و ما نمی خواهیم کودکان در این وادی افتند.

امام صادق (ع) فرمود: مرد حق ندارد به هنگامی که کودکی در خانه است با همسرش رابطه آمیزشی داشته باشد (لا یجامع الرجل ولا جارته و فی البیت صبی، فان ذالك یورث الزنا^۷). این مراقبت در همه سنین لازم است و در سنین بلوغ بیشتر به گفته «کوچکتکف»:

والدین باید مراقب باشند که در مرحله بلوغ جنسی با احتیاط رفتار کنند، کوچکترین بیج بیج و خش خش شبانه آنها را ناراحت می کند و شتاب دارند هر چه زودتر بسیاری از مسائل نامعلوم لحظات زندگی پنهانی والدین را بدانند^۸. حتی در حضور آنها از شوخی کردن و لبخند زدن و کنایه و اشاره در این زمینه باید پرهیز داشت که دختران ما بسی هشیارتر از آنند که برخی از پدران و مادران تصور دارند.

۳ - مراقبت در روابط با فرزندان: شما پدرید و مادر یا معلم و آشنا، با فرزندان خود رابطه دارید و دیگران هم ارتباطی با آنان دارند. در این زمینه تذکراتی به ما داده اند که از جمله این است:

به هنگامی که دخترت ۶ ساله شد او را در آغوش مگیر (اذا اتی علیها ست سنین ولا تضعها علی حجرک^۹) و نگذار در این سنین فردی نامحرم او را بیوسد (اذا بلغت العجاریة ست سنین فلا یقبلها العلام والعلام لا یقبل المرأه اذا جاز سبع سنین^{۱۰}) و اسلام به دیگران دستور می دهد که حق ندارند دختر ۶ ساله ای را بیوسند (اذا بلغت العجاریة الحرة ست سنین فلا یتبغی لک ان تقبلها^{۱۱})

از نظر علمی عدم مراقبت در این زمینه سبب رشد جنسی زودرس و تمایل جنسی پیش از وقت شده و اندیشه های مزاحم بر او غالب می گردد. گاهی خوابیدن زن و شوهر در یک بستر، در حضور دختر ممکن است برای او وسوسه انگیز باشد بویژه اگر قبل از

آن زمینه شوخی و مطایبه ای وجود داشته باشد.

۴ - مراقبت در لمس و دستکاری: مادر

* به علت حساسیت مسأله، امر تربیت جنسی را بر عهده هر کسی نمی توان واگذار کرد.

بخصوص در سالهای اول زندگی به شستشوی دختر در حمام، دستشویی و... می پردازد. این هشیار برای مادران باید مطرح باشد که نحوه شستن به گونه ای باشد که زمینه را برای لذت لمسی فراهم نسازد. از نظر علمی می دانیم که پایه های لذت لمسی در خردسالی گذارده می شود و بعدها این لذت به صورت تدریجی رنگ جنسی بخود می گیرد.

دستکاری ها در حین تمیز کردن بدن و دستمالی زیاده از حد زمینه را برای کشف نواحی لذتبخش فراهم می سازد و عاملی برای حساسیت و لذت می شود^{۱۲}. بدین سان از تحریک مصنوعی دستگاه تناسلی باید پرهیز داشت و در عین حال این تذکره هم رواست که از برخورد خشونت آمیز همراه با تنفر و پرخاش پرهیز شود که آن نیز زمینه ساز بسیاری از ضعف ها در سنین بلوغ و ازدواج است.

۵ - مراقبت در بستر: روایات بسیاری در این زمینه وجود دارد که ما را از پاره ای از برخوردها و روابط با فرزندانمان پرهیز می دهد. از جمله اینکه حتی مادران را اجازه نداده اند که با دختران از شش سالگی به صورتی بی پروا در یک بستر بخوابند و احیاناً لمس بدنی داشته باشند.

اسلام آن را نوعی از زنا می داند (مباشر المرأة ابتها اذا بلغت ست سنين شعبة من الزنا^{۱۳}).

و هم فرموده اند پسر و پسر، دختر و دختری، پسر و دختری، از سنين ۸ به بعد حق ندارند در يك بستری خوانند.^{۱۴} وقتی فرزندان به ده سالگی رسیده اند باید بین آنها بستری و حایلی باشد و دنیای آنها از هم جدا گردد (بقرق بين الغلمان والنساء اذا بلغوا عشر سنين^{۱۵}). مسئله جدایی در بستر که جای خود دارد^{۱۶} و حتی در خبری آمده است که پدر و پسرى زیر یک لحاف خوابیده بودند و علی (ع) پدر را تازی کرد.

۶ - مراقبت در پوشش: در این زمینه از مباحث بسیاری باید سخن گفت از جمله مراقبت والدین در سترو پوشش خود، بویژه در سنینی که دخترشان به مرحله تمیز رسیده (۶ سالگی) و یا در آستانه بلوغ است (حدود ۱۲ سالگی) مادر حق ندارد با بدن یا پای برهنه در حضور فرزند ظاهر شود و یا پدر حق ندارد بی پروا در پوشش و ستر باشد.

از پوشیدن لباس های مردانه به دختران پرهیز داریم و به آنان گوشزد می کنیم که چنین پوششی برای آنان شخصیت نمی آورد و حتی شخصیت زنانه اش را هم زیر سؤال می برد. بویژه که اسلام آن را نمی پسندد و رسول خدا (ص) چنین افرادی را مورد لعنت قرار داده است (لعن رسول الله المتشبهين من الرجال بالنساء والمتشبهات من النساء بالرجال^{۱۷}).

هم چنین مراقبت داریم از پوشاندن لباس های کوتاه و چسبان، لباس های بسیار نرم زیرین و یا لباس های بسیار زیر زیرین پرهیز کنیم که عوارضی را ممکن است پدید آورند. مثلاً لباس های چسبان علاوه بر اینکه مزاحم رشد است، سبب پیدا شدن حجم بدن است که ارائه آن در اسلام حرمت دارد و هم در مواردی زمینه ساز پاره ای از لغزشهای غریزی است...

۷ - مراقبت در بهداشت: حفظ سلامت بدن از مسائل واجب و ضروری برای همگان و مخصوصاً دختران است. بهداشت دستگاه تناسلی برای آنان، بویژه در ایام عادات ماهانه و قبل از آن نقش اساسی دارد. ایجاد عادات لازم در دفع و ادرار بموقع از مسائل مهم حیات زنانه است و عدم مراقبت در آن خطر آفرین است.

در تربیت جنسی مراقبت داریم که تحریک مصنوعی برای کشف لذت پدید نیاید. این تحریک گاهی از طریق دستکاری و لمس در حین شستشوی پدید می آید و زمانی هم از طریق بیماریهای انگلی از جمله کرمک ها که در برخی از مناطق بیماری شایعی است. والدین در تأمین بهداشت بموقع آنها، رفع پاره ای از امراض، دمل ها، آلودگی ها در مواضع دستگاه دفع ادرار، باید به پیشگیری و درمان بپردازند. و هم این تذکر داده می شود که در حین دفع ادرار آنها را بشویند، نه آنکه آنها را پاک کنند.

۸ - مراقبت در پاسخ به سؤال: روح کنجکاوی آنها والدین و مربیان را آرام نمی گذارد. آنان دائماً در پی پرسش و صید اطلاعات جدید هستند. از یکسو باید مراقب بود که روح کنجکاوی آنها سرکوب نشود و

✦ اگر غریزه منحرف شود و در راه افراط و تفریط افتد، زمینه ای برای انقراض نسل یا تن دادن به رهبانیت و عزلت فراهم آمده و گاهی هم سبب آن می شود که نسلی بیمار و رنجور و آماده پذیرش هر گناه تحویل شود.

زمینه برای خمودی آنها فراهم نگردد و از سوی دیگر پاسخها به گونه ای نباشد که زمینه را برای فساد و جرات فراهم سازد.

والدین و مربیان در عین اینکه خالصانه به سؤالها پاسخ می گویند باید از نوعی عفت و خلوص و هم از تقوای در سخن برخوردار باشند بدون اینکه احساس شرم و خجالتی داشته باشند. بسیاری از والدین و مربیان وقتی در برابر سؤالات جنسی کودکان قرار می گیرند، سخت درمانده می شوند و دست و پای شان را گم می کنند و این امر نتایج اسف باری دارد.

در پاسخ به پرسشهای کودکان لازم نیست همیشه به صورت مستقیم جواب دهند. گاهی با فرار دادن او در موقعیتهای مختلف، ارائه یک عکس و تصویر، ملاقات با زن همسایه ای که حامله است، و... می توان پاسخ کودک را عرضه کرد!^{۱۸} البته در پاسخ به سؤال مراقیبیم برای او گنجی و ناشیگری پدید نیاید و یا پاسخی ندهیم که بعدها ناگزیر به اصلاح آن باشیم. و هم در این راه شرایط سن و رشد را در نظر می گیریم.

۹ - مراقبت در پرورش حیا: اینکه دختران باید از حجب و حیای برخوردار باشند، جای بحث و شکی نیست. اسلام دوست دارد که دختران از حیای بیشتری برخوردار باشند که آن خود ضامن حفظ عفت و تقواست. بی پروایی او در عرصه حیات اجتماعی خطر آفرین است و در آن صورت امکان حفظ او اندک خواهد شد.

ولی این سخن بدان معنی نیست که او در چنان شرم و حیایی وارد شود که مسائل عادی خود را هم بیان ندارد که این خود خطر جدیدی خواهد شد. برخی از دختران در معرض لغزش و سقوط قرار گرفته اند تنها بدان خاطر که حقیقت حالشان را از شدت شرم با پدر و مادر در میان نگذارده اند.

مادر باید خود را به دختر نزدیک تر سازد و از او بخواهد که همه امور و مسائل خود را با او در میان بگذارد. بگوید که در سر راه خانه تا مدرسه چه وقایعی پدید آمده؟ با چه کسانی معاشرت داشته؟ چه سخنان و مسائلی رد و بدل شده است؟ و برای دستیابی به آن باید به دحمران جرأت لازم و کافی داده شود. آنچه ما در حیا مورد نظر داریم، شرم و حیاء معقول است نه حیاء جاهلانه که رسول خدا از آن نهی کرده است (الحیاء حیاء آن، حیاء عقلی و حیاء حقیقی...^{۱۱})

۱۰ - مراقبت های دیگر: در زمینه

*** تربیت جنسی یکی از مشکل ترین مسائل تربیتی خانواده است که جهالت و غفلت در آن و یا انحراف از ضوابط و مقررات آن، زمینه را برای عوارض بسیاری فراهم می آورد.**

تربیت جنسی از مراقبتهای بسیاری باید سخن گفت که ما به علت ضیق امکان بررسی ها نمی توانیم از همه آنها سخن بگوییم. برخی از مباحث دیگر که قابل ذکرند عبارتند از:

- مراقبت در خواندن، دیدن، شنیدن مسائل و مباحث مربوط به زمینه ها و شرایط جنسی که گاهی عامل لغزش اند.

- مراقبت در وضع خواب و استراحت و بد خوابی که وضع نامناسب آن می تواند انحراف انگیز باشد.

- مراقبت در معاشرت ها و تقلیدها که زمینه آن در دختران بیشتر است بویژه که اگر

رقابت و چشم و هم چشمی هم مطرح باشد. - مراقبت در غذا بویژه در سنین نوجوانی و بلوغ که در آن به لیبنتات و سبزیجات بیشتر تکیه می شود تا به مواد پروتیدی و ادویه ها.

- مراقبت و پرهیز از نصایح بوج و مکرر که گاهی نقش تکراراً زمینه ساز بیداری نابهنگام است.

- مراقبت در مشی و روابط اعضای خانه از برادر و خواهر و خدمتگزار و... که معمولاً کودک واقعیت جنسی خود را از راه مقایسه ها در می یابد. ملاقات ها و روابط از سنین خردسالی باید زیر نظر باشند.

- مراقبت در برخورد دیگران با دختران شما که به دور از دغل، فریبکاری و همراه با حسن نیت و صفای باطن باشد و دنیای پاک و اطمینان اوزایل نگردد.

- مراقبت در تشریح مباحث که از انماض و ابهام به دور باشد و نیز در عین صراحت از ادب و اخلاق دور نباشد.^{۱۱}

در صورت مشاهده لغزش

ممکن است فرزند شما در مسیر رشد و تحول دچار اشتباه و لغزشی شود و ندانسته در سنین خردسالی کاری کند که خطا و ناصواب است. در این صورت والدین و مربیان بدون اینکه احساس گناه را در ذهن او زنده سازند باید او را دوستانه به اشتباه خود واقف گردانند.

در تربیت جنسی مراقبت هایی لازم است زیرا: اگر غریزه منحرف شود و در راه افراط و تفریط افتد، زمینه ای برای انقراض نسل با تن دادن به رهبانیت و عزلت فراهم آمده و گاهی هم سبب آن می شود که نسلی بیمار و رنجور و آماده پذیرش هر گناه تحویل شود.^{۲۲}

و نیز این نکته حائز اهمیت است که این احساس برای والدین و مربیان پدید نیاید که

مسائل مربوط به انحرافات جنسی در سنین بلوغ پدید می آید. زیرا بر اساس تحقیق در میان خردسالان، رفتار ناشی از فساد اخلاق مشاهده می شود که بر پایه سکس استوار است.^{۲۳} در دختران از حدود سنین ۶ و ۷ مسائل غریزی به معنی ازدواج و جفت گیری جنسی نه به صورت شهوی بلکه به صورت یک دورنمای وابستگی جنسی پدید می آید.^{۲۴}

در کل باید از حیات در حال رشد دختران مراقبت نمود و آنها را شناخت و این بدان معنی نیست که شما بنوانید با مؤاخذه بیزار کننده و دائمی و جاسوسی بی مورد و مزاحم، خود دنبال بچه ها روید و دائماً آنها را تحت تعقیب قرار دهید.^{۲۵} باید این زمینه را در آنان پدید آورد که آنها خود ساخته و پرداخته شوند و مراقب خود باشند و هم اسرار خود را با شما در میان گذارند.

منابع

- ۱ - مستدرک الوسائل، ج ۱
- ۲ - روان شناسی تربیت جنسی، ص ۵۲
- ۳ - همان مدرک، ص ۱۲
- ۴ - ریشه های روانی رفتار کودکان، ص ۸۸
- ۵ - راه و روش تربیت، ص ۲۹۸
- ۶ - روان شناسی و تربیت جنسی
- ۷ - تهذیب، ج ۷، ص ۴۱۴
- ۸ - روان شناسی و تربیت جنسی، ص ۳۷
- ۹ - وسائل، ج ۱۴، ص ۱۷۰
- ۱۰ - من لایحضره الفقیه، ص ۲۷۶
- ۱۱ - کافی، ج ۵، ص ۵۲۳
- ۱۲ - مشکل بدران و مادران، ص ۳۹
- ۱۳ - وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۷۰
- ۱۴ - همان مدرک
- ۱۵ - کافی، ج ۶، ص ۴۷
- ۱۶ - وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۲۶۸
- ۱۷ - همان مدرک، ص ۲۶۲
- ۱۸ - دنیای شیرین بچه داری، ص ۵۲۳
- ۱۹ - نهج الفصاحه
- ۲۰ - تربیت فرزند در عصر دشواریها، ص ۳۰۳
- ۲۱ - راه و روش امام علی (ع)، ص ۲۹۸
- ۲۲ - بهشت خانواده، ص ۱۷۳
- ۲۳ - روان شناسی و تربیت جنسی، ص ۸
- ۲۴ - ریشه های روانی رفتار کودکان، ص ۱۲۷
- ۲۵ - روان شناسی و تربیت جنسی، ص ۵۳